

Actuació de la Troika després dels atacs de l'11 de Setembre

Número 10

Débora Miralles

Tècnica del Patronat Català Pro Europa

L'article 18 del Tractat de la Unió Europea concedeix a la Presidència la representació de la Unió, que pot ser assistida, en format de Troika, pel Secretari General del Consell que exerceix les funcions d'Alt Representant de la política exterior i de seguretat comuna, la Comissió i la pròxima Presidència. La Troika es personifica, en aquest segon semestre de 2001, amb les figures del ministre d'affers estrangers belga, Louis Michel, el Secretari General del Consell, Javier Solana, el Comissari de relacions exteriors, Chris Patten, i el ministre d'affers estrangers d'Espanya, país que tindrà la pròxima presidència, Josep Piqué.

La Troika ha jugat un paper important a nivell diplomàtic després dels aconteixements de l'11 de setembre, bo i que les seves actuacions s'hagin vist desvirtuades per altres missions diplomàtiques dutes a terme per estats membres a nivell unilateral i multilateral. Malgrat això, la importància de les seves actuacions té una doble vessant: 1) ha estat la única actuació de lideratge col·lectiu dels quinze en relació als atemptats de l'11 de setembre; i 2) ha fet prova de voluntat integradora, al representar, per primera vegada, una Unió Europea de 28 estats membres (els estats candidats van alinear les seves postures en relació als atemptats a la de la UE al adoptar les conclusions de la cimera extraordinària de Brussel·les de 21 de setembre. Des d'aquest moment, el President del Consell, el Guy Verhofstadt, ha parlat en nom dels 28 estats).

Les principals actuacions de la Troika després dels atemptats de l'11 de setembre es concretitzen en una primera visita als EUA, el dia 20 de setembre, i un viatge, dels dies 24 a 28 de setembre per diversos països àrabs i musulmans. Però quins han estat els motius que han dut la Troika a realitzar aquestes visites i quins objectius s'han assolit? Anem a analitzar-los detalladament:

La primera de les missions de la Troika consisteix en un viatge a Washington per entrevistar-se amb el Secretari d'Estat, Colin Powell. Aquest viatge, que té lloc just un dia abans de la cimera extraordinària de Brussel·les, té com a objectiu afirmar el suport de la Unió Europea als Estats Units i analitzar la situació internacional per tal de poder informar al Consell Europeu dels detalls de la "campanya mundial" que la Casa Blanca ha anunciat que durà a terme. Fruit de la visita, la UE arranca dels EUA una declaració comuna, negociada fins a l'últim moment i fins al més petit detall, que inclou els punts següents:

- la determinació dels socis transatlàntics de lluitar juntament i en els fòrums internacionals contra el terrorisme internacional. Per als europeus, aquestes mesures es concretitzen en un document elaborat pels Comissaris de relacions exteriors, Chris Patten, i el de Justícia i Afers d'Interior, Antonio Vitorino, on es detallen mesures concretes per eradicar el terrorisme mitjançant el reforçament dels instruments operacionals de la PESC i la JAI (intercanvi d'intel·ligència, cooperació policial i de justícia, sancions, controls a les fronteres, intercanvi d'informació estratègica, control i no proliferació en matèria d'armament, etc.).

Per als EUA, la cooperació amb la UE ha de permetre estendre un pont entre occident i orient i esperen que la Unió faci ús de la seva influència per guanyar el suport dels països àrabs i la seva integració a la coalició internacional. En aquest sentit, els EUA demanen a la UE que incrementi la seva presència a Orient;

- la voluntat de promoure una iniciativa conjunta per reiniciar el procés de pau al Medi Orient amb l'organització d'una trobada entre el ministre d'afers estrangers, Shimon Peres, i el cap de l'Autoritat Palestina, Yasser Arafat. En aquest moment, disminuir la violència palestinoisraeliana és vital per aconseguir el suport de les nacions islàmiques;
- s'inicia una guerra ideològica i terminològica per definir i justificar, a nivell internacional, les actuacions que pugui dur a terme la coalició antiterrorista: es tracta d'una guerra contra el terrorisme i no contra l'islam;
- s'insisteix en el paper fonamental de les Nacions Unides com a organització que empara la coalició internacional. La coalició ha de moure's d'acord amb certes bases legals i evitar tot enfrontament amb les NU.

Els resultats d'aquesta visita de la Troika a Washington es materialitzen, en el Consell de Brussel·les, de 21 de setembre, amb el suport absolut al EUA i la lluita antiterrorista i es considera com a legítima una resposta militar als atemptats de l'11 de setembre, en base a la Resolució 1368 del Consell de Seguretat de l'ONU. Cadascú en la seva mesura, els estats membres de la Unió podran participar en les actuacions de resposta, actuacions que també podran anar dirigides en contra d'aquells països que donen suport al terrorisme.

En aquest mateix Consell, el President de la UE dona un nou mandat a la Troika perquè es desplaci a la zona de conflicte. Aquesta visita, que té lloc del 24 al 28 de setembre, s'inicia a Islamabad, i continua a Teheran, Riad, el Caire, Amman, Damàs i finalitza a Skopje.

Segons Verhofstadt, la missió diplomàtica de la Troika persegueix els objectius següents:

- 1) donar la mà al món àrab i musulmà i contribuir a crear el clima favorable entre orient i occident (es tracta d'un símbol polític);
- 2) donar resposta a les demandes dels EUA d'incrementar la presència de la Unió al pròxim orient i contribuir a guanyar adeptes per a la coalició antiterrorista;
- 3) justificar als països àrabs la posició de la UE en relació a la coalició contra el terrorisme. Europa trasllada als governs la declaració aprovada pels caps d'estat i de govern en la cimera extraordinària de Brussel·les;
- 4) impulsar l'organització d'una conferència internacional sobre el terrorisme sota la direcció de les Nacions Unides per tal d'arribar a una definició comuna del terrorisme (bo i que ja és difícil a nivell comunitari arribar a un acord sobre aquest tema, tal i com reconeix el Comissari de relacions exteriors, Christopher Patten).

Les visites de la Troika en aquests països obtenen alguns resultats positius. En el cas d'Aràbia Saudí, els EUA confiaven que Europa pogués suavitzar la negativa a col·laborar i finalment cedís les seves bases als EUA. Bo i no haver finalment refusat cedir les seves bases, finalment les autoritats saudís van posar fi a les seves relacions amb el règim talibà.

Pel que fa al govern paquistaní, la Troika va expressar la gratitud europea per la voluntat de col·laborar amb els EUA (compartir intel·ligència i permetre els EUA utilitzar el seu espai aeri), conscients del risc que això suposa per Islamabad davant l'oposició de la seva opinió pública. Europa ha premiat política i finançament a Musharraf per aquesta posició, amb un augment substancial de l'ajut econòmic a Paquistà (desbloquejament de 4 milions d'euros) i la renegociació del deute extern del país.

El viatge a Iran ha representat el primer contacte oficial de la diplomàcia europea des de la revolució islàmica de 1979. Els EUA va voler aprofitar les bones relacions de la UE amb Teheran per sumar el suport d'aquest país. En declaracions del Secretari General de la Unió Europea, la UE té la voluntat d'obrir les portes d'Occident a Iran si a canvi es confirma el seu compromís contra el terrorisme internacional. El ministre d'afers estrangers iranià, Kamal Kharazzi, ha reiterat que l'Iran exclou la seva participació a una acció de represàlia contra l'Afganistan i es nega a cedir qualsevol tipus d'ajut als EUA o els seus aliats. Malgrat això, Iran dona suport a l'Aliança Nord.

Síria va ser l'únic dels països visitats que ha negat el dret de resposta dels EUA. El ministre d'afers estrangers, Farouq al-Shar, va fer explícita divergència amb la UE en relació la definició de grup terrorista i el dret de resposta americà i va crítica obertament la política dels EUA de suport a Israel.

Fruit de la visita de la Troika a la zona, en el Consell d'Afers Generals de 8 d'octubre, el Consell va fer una avaluació sistemàtica de les relacions de la Unió amb els països tercers en funció del seu suport al terrorisme i va demanar que, en les circumstàncies presents, les relacions de la UE amb determinats països fossin reexaminades (amb Paquistà el Consell invita a la Comissió a examinar les vies per a un reforçament de l'ajut comunitari a Islamabad i la rúbrica d'un acord de cooperació; es reforcen les relacions amb Iran en vista a la negociació d'un acord de comerç i cooperació amb aquest país; i el Consell es compromet a un reforçament de la cooperació amb la Índia i l'Àsia central).

El Consell Europeu de Gand, de 19 d'octubre, va aprovar un pla d'acció de 79 punts amb el conjunt de mesures que les diferents formacions del Consell haurien d'emprendre per lluitar contra el terrorisme. En aquest pla es redefineixen les funcions de la Troika: 1) fer més efectiva la coalició antiterrorista; 2) continuar les visites als països claus (objectiu: Uzbekistan, Tadjikistan i Turkmenistan per negociar les vies d'accés a Afganistan); 3) incloure el tema del terrorisme en totes les reunions de diàleg polític que tinguin lloc després de l'11 de setembre; i 4) dur a terme un diàleg sistemàtic i continu a tots els nivells.

Amb aquest viatge de la Troika, la UE ha fet un esforç per demostrar la seva unitat i la seva força estabilitzadora a nivell internacional (recupera el rol que va jugar durant la guerra freda?). Però aquest "aparador d'unitat" ha encobert les diferents sensibilitats dels quinze estats membres en relació amb els atemptats patits pels EUA i sobre el tipus de resposta que hauria de dur-se a terme. Això ha quedat palès en les actuacions de caràcter unilateral i multilateral de determinats estats membres (els cinc grans) i que han acabat enterbolint les tasques empreses per la Troika.

Què hauria passat si la Presidència d'aquest semestre hagués estat britànica? Possiblement hauria estat més difícil per Gran Bretanya desplegar una actuació unilateral amb els EUA i multilateral amb França, Alemanya, Espanya i Itàlia de la manera com ho ha fet fins avui i la Troika hauria estat la veritable representació de l'única posició provinent de la Unió Europea. Si Gran Bretanya hagués tingut la Presidència en aquest semestre, potser els atemptats de l'11 de setembre haurien donat

l'impuls final necessari per a la creació d'una política de defensa europea, voluntat expressada per Gran Bretanya, potser encara no massa convençuda, a la cimera francobritànica celebrada a Saint-Maló, el desembre de 1998.